

Jaaropening Comenes 2011-2012

Waregem, 9 september 2011

Goeie avond.

Ik ben blij jullie terug zo talrijk te mogen verwelkomen op de jaaropening van Comenes. Het doet deugd om te zien dat de interesse voor het volwassenenonderwijs in de regio Midden- en Zuid-West-Vlaanderen zo groot blijft. Vorige jaren mocht ik jullie toespreken als voorzitter van Comenes. Vandaag staat ik hier ook als educatief directeur van Open School, het Centrum voor Basiseducatie.

Het centrale thema van de jaaropening is dit jaar “geletterdheid”. Een makkelijke keuze?... omdat het toevallig gister de internationale dag van de geletterdheid was?

Een neutrale keuze? ... omdat dit het stokpaardje is van het Centrum voor Basiseducatie. Er is er maar 1 per consortium, dus geen gedoe met een spreker uit een bepaald net.

Of een veilige keuze? ... want een spreker die niet zal afbellen omdat hij in de file zit tussen Antwerpen en Gent, zoals ministers al eens durven doen.

NEEN, een bewuste keuze. Omdat dit de jaaropening van Comenes is. Comenes waar er oog is voor de zwakkere cursisten, waar er een

traditie is van warme overdracht tussen centra, waar men gelooft in duale of geïntegreerde trajecten.

Je kan geletterdheid eng bekijken. Een analfabeet die zijn naam niet kan schrijven of er 6 dagen over doet om van Wielsbeke naar de boot voor Casablanca te rijden omdat hij geen enkele wegwijzer kan lezen en bij elk kruispunt de weg moet vragen. Jammer genoeg zijn er ook in onze regio nog mensen die echt hulpeloos zijn als het op lezen en schrijven aankomt.

Maar de omschrijving van geletterdheid die in Vlaanderen gebruikt wordt, is veel ruimer en wordt gelinkt aan de kennismaatschappij die zo vanzelfsprekend lijkt.

Geletterdheid wordt omschreven als de competentie om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken.

Dit betekent met taal, cijfers en grafische gegevens kunnen omgaan en gebruik kunnen maken van ICT.

Geletterd zijn is belangrijk om zelfstandig te functioneren en participeren in de samenleving en om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen.

Je voelt waarschijnlijk spontaan al aan, dat er heel wat mensen in onze regio hiermee worstelen. Kunnen we dit ook hard maken met cijfers?

Moeilijk. Er was een grote studie, de International Adult Literacy Survey. De resultaten van dit onderzoek dateren ondertussen al van

1997. Een nieuw grootschalig onderzoek loopt, het PIACC. Samen met 26 andere landen onderzoekt Vlaanderen de volgende jaren de taalkundige en numerieke vaardigheden van volwassenen. Er wordt ook gepeild naar de noodzakelijke vaardigheden om mee te draaien in een technologierijke omgeving en op de arbeidsmarkt. De resultaten worden in 2013 verwacht.

Er zijn weinig cijfers gekend over de geletterdheidsgraad in Vlaanderen, laat staan over de regio Midden-en Zuid-West-Vlaanderen. Toch wijzen heel wat onderzoeken, persberichten en persoonlijke ervaringen in de richting van een probleem: onze samenleving gaat steeds sneller vooruit, maar veel mensen hinken achterop of kunnen het tempo van kennis en technologie niet meer volgen.

En niet alleen oudere mensen hebben het moeilijk. In opdracht van Het Nieuwsblad gebeurde bij de start van het schooljaar een enquête bij 5000 leraars. 2 op 3 van hen vinden dat de kwaliteit van het onderwijs daalt. Een ander signaal was het resultaat van de peiling Nederlands in de 3de graad van het Vlaamse secundair onderwijs. De leerlingen werden onderworpen aan een schriftelijke luister- en leesproef en een spreektest. Spelling werd niet in rekening gebracht. In het ASO bereikte 7% van de leerlingen de eindtermen voor Nederlands niet, in het KSO en TSO is dat zelfs een kwart tot een derde van de leerlingen. Werken aan geletterdheid met volwassenen zal dus ook in de toekomst onvermijdelijk zijn.

Wat is (laag)geletterd ?

International Adult Literacy Survey (IALS)

Niveau 5	
Niveau 4	
Niveau 3	Adequat functioneren. Wordt beschouwd als het niveau van geletterdheid dat nodig is om adequaat te functioneren in onze samenleving.
Niveau 2 Onvoldoende	Latent probleem van laaggeletterdheid. Veel volwassenen op dit niveau lopen risico als de eisen thuis, op het werk of in de samenleving veranderen.
Niveau 1 Ruim onvoldoende	Manifest probleem van laaggeletterdheid. Veel volwassenen op dit niveau ondervinden grote problemen bij het omgaan met alledaagse teksten.

In studies over geletterdheid worden niveaus van geletterdheid bepaald. Zo wordt er in de IALS (International adult literacy survey) gewerkt met 5 niveaus. Wie op de laagste 2 niveaus scoort, beschikt over te weinig vaardigheden om zelfstandig mee te draaien in onze samenleving.

Een voorbeeld van niveau 1 heb ik gister nog meegemaakt: een man kreeg een brief voor de start van de lessen. Hij moest op 1 september in de Europahal in Tielt zijn. Met zijn brief in de hand is hij gister opgevestigd door vriendelijke burens in Rumbeke. Hij was op zoek naar het secretariaat van Open School, een adres dat inderdaad in de hoofding van de brief stond. Dit is een duidelijk voorbeeld van manifeste problemen.

Geletterdheidsproblemen op niveau 2 zijn latent aanwezig maar steken de kop op bij verandering in de levenssituatie. B.v. iemand die ploegbaas wordt op het werk en nu ook verslagen moet schrijven. Een zeer gedreven medewerker die plots toeklapt omdat hij niet vlot leest en schrijft en de nieuwe functie niet ziet zitten.

Hoe (laag)geletterd zijn we ?

International Adult Literacy Survey (IALS)

De Vlaamse volwassenen :

Niveau 5	
Niveau 4	
Niveau 3	
Niveau 2	25,1 %
Niveau 1	16,8 %

Meer dan één op zeven Vlamingen (bijna 1 op 6) missen de nodige basiskennis om goed te functioneren in de samenleving. Ze halen slechts niveau 1 volgens de IALS. Het gaat om lezen of schrijven, maar ook om computervaardigheden. Wie laaggeletterd is, heeft een hoog risico op werkloosheid en voelt zich veel minder betrokken in de samenleving.

De vorige Minister van Onderwijs, Frank Vandenbroucke, wilde dit fenomeen bestrijden met een Plan Geletterdheid. Dat plan werd eind juni 2005 goedgekeurd door de Vlaamse regering en bevat acties waarin heel wat partners betrokken worden: de opleidingsverstrekkers (VDAB, VIZO, centra voor basiseducatie en centra voor volwassenenonderwijs en het leerplichtonderwijs), VVSG, de werkgevers en werknemers en welzijnsorganisaties. Er wordt momenteel geschreven aan een nieuw strategisch plan geletterdheid om in Vlaanderen blijvend te investeren in deze grote groep volwassenen met te weinig kansen.

Voor heel wat allochtonen is het probleem mogelijk nog moeilijker. Eens in Vlaanderen aanbeland, zijn er die - naast het gebrek aan kennis van de Nederlandse taal - ook minder goed of nauwelijks kunnen lezen en schrijven in hun eigen taal. De kloof tussen hen en de 'beter geschoolde' maatschappij is nog groter. Deze allochtone ouders kunnen hun kinderen die hier in het Nederlands school lopen niet naar behoren helpen, zodat die kinderen ook een achterstand oplopen.

Genoeg cijfers, negatieve signalen, kopzorgen over het geletterdheidsniveau, de regio van Comenes zit vol doeners: We blijven niet bij de pakken zitten maar proberen om oplossingen te zoeken. Zowel door laaggeletterde volwassenen op te leiden, maar ook door te sensibiliseren en ons taalgebruik aan te passen.

Op welke goeie praktijken mogen we terecht trots zijn?

- Ik denk aan een Taalbeleid dat in vele organisaties ondertussen gevoerd wordt: maak het niet onnodig moeilijk, maar gebruik klare taal zodat al je medewerkers, klanten of cursisten begrijpen wat je wil meedelen. Hoe kan dit? Ik denk aan de workshops klare taal die het CBE geeft. Mensen krijgen er tips aangereikt om hun folders leesbaar te maken ook voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Ook het hertalen van folders in eenvoudige taal met aandacht voor een overzichtelijke bladspiegel gebeurt frequent door experts uit de basiseducatie. Dit dankzij oa de klaretaalcheques van Stad Roeselare. Ook de campagne Thuis in taal van Kortrijk werkt aan een taalbeleid.
- In onze regio is er een ruim aanbod aan cursussen basiseducatie. Deze lessen richten zich tot kortgeschoolde volwassenen die willen werken aan hun basisvaardigheden. Er zijn cursussen lezen en schrijven, rekenen, basis computer, leren leren, kaartlezen, theoretisch rijbewijs. Deze cursussen

zijn expliciet gericht op geletterdheidsvaardigheden. De eindtermen en doelen waaraan gewerkt worden zijn gelijkaardig aan die van het basisonderwijs en de eerste graad secundair onderwijs.

- Na de basiscursussen in CBE maken heel wat mensen via een warme (begeleide) overdracht de overstap naar cursussen in een CVO. Dit gebeurt voor ICT, Frans, Engels, NT2. Maar ook minder logische doorstroom wordt gerealiseerd zoals na een traject NT2 naar een kookcursus bij CVO VIVA.

Het is dankzij een jarenlang opgebouwde samenwerking tussen de verschillende centra dat dit lukt. We zijn daar als regio vrij uniek in. De CVO's engageren zich vaak om deze doorgestroomde cursisten, die meestal wat extra zorg vragen, in aparte groepen te houden. Er wordt gezocht naar lesgevers die zich inwerken in deze laaggeletterde doelgroep en die investering loont: zowel voor de cursisten die zich meer op hun gemak voelen, als voor de centra die minder afhakers tellen.

- Basisvaardigheden bijschaven om slaagkansen te vergroten kan in een apart traject, maar het kan ook geïntegreerd in andere opleidingen: Zo krijgen mensen die een opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting starten bij CVO VSPW een voortraject door het CBE. Tijdens dit voortraject werken ze aan kritieke succesvoorwaarden om te slagen in hun EDAS-opleiding: een module lezen en schrijven, leren leren en ook een module rond communicatie en het leren plaatsen van hun eigen levensverhaal.

Eddy haalde daarnet reeds het voorbeeld aan van de opleiding boekhouden waarbij dankzij de samenwerking van VDAB en CVO Hitek volwassenen die de kans misschien misten om een

graduaat te behalen dit toch kunnen dankzij wat extra ondersteuning.

Ook de rekenlabo's van het centrum voor basiseducatie in de competentiecentra van de VDAB in de regio zorgen ervoor dat de kans op slagen in een opleiding voor velen verhoogt. Vorig schooljaar kwamen 164 VDAB-cursisten uit uiteenlopende beroepsopleidingen hun rekenvaardigheden bijwerken. Het gaan dan b.v. over poetsvrouwen die doseringen leren berekenen, loodgieters die de diameter van buizen leren meten, heftruckchauffeurs die de maximaal toegestane last leren uitrekenen.

- Daarnaast is er ook een project van geïntegreerde geletterdheidstraining op de opleidingsvloer geweest. De G-coach ging samen met de instructeur aan de slag tijdens de beroepsopleiding. Ze hielp de cursisten b.v. om de Latijnse benaming van tientallen planten te leren en deze planten te klasseren in overzichtelijk cursusmateriaal. Niet evident voor mensen die b.v. afhaakten in het deeltijds onderwijs. Maar de G-coach leerde ook hoe je zoekt op internet. Want hoe kan je een vacature vinden, als je nog nooit leerde hoe je nu juist op internet kan zoeken.

Naast ondersteuning van de cursisten gaf de G-coach ook tips aan de instructeur over werken met laaggeletterde volwassenen en hertaalde ze lesmateriaal in klare taal.

Zoals je ziet, wordt er al heel wat gedaan in ons consortium om die kloof tussen laaggeletterden en de eisen van onze maatschappij te verkleinen.

Er werd al veel geschreven over laaggeletterdheid, het belang van vorming van basisvaardigheden werd met vele studies aangetoond, ... Maar wat betekent het om zelf in onze kennismaatschappij geconfronteerd te worden met lees-, schrijf of rekenproblemen? Vaak is het nog taboe om toe te geven dat jij die brief niet snapt, geen soldenprijzen kan berekenen, niet weet wat facebook is want je kan immers niet met een PC werken. Daarom hebben we een ambassadeur van de basiseducatie uitgenodigd.

(Dit is Tamara, onze ambassadeur)

Tamara, welkom op deze jaaropening. Je bent ambassadeur van de basiseducatie. Jij durft te getuigen over wat het betekent om problemen te hebben met lezen en schrijven en vooral ook over hoe je je leven kan veranderen door cursus te volgen.

Kan je de mensen in de zaal eens vertellen hoe jouw schoolverleden verlopen is?

Ik wil jullie even meenemen naar mijn verleden, naar mijn schooltijd. Zodat jullie kunnen aanvoelen hoe ik me toen voelde.

Mijn verhaal startte toe ik zes jaar was in het eerste leer jaar toen we leerden lezen en schrijven.

Toen ontdekten ze dat ik anders was. Ik las alles mis en ook schrijven was een ramp.

Ik deed het jaar opnieuw. Maar dat hielp maar een beetje en toen werd ik naar het bijzonder onderwijs gestuurd. Daar krijg je meer begeleiding en alles gaat wat trager .

Ik spring nu wat jaren vooruit want we hebben niet zo veel tijd. Ondertussen ben ik 13 jaar ik en zit in de grote school ook bijzonder onderwijs. Het noodlot slaat tegen, ik val en ik moet geopereerd worden zo mis ik lessen ik geraak achterop. Tijdens de jaren die volgen moet ik nog drie keer onder het mes. Ja, toen miste ik terug lessen en raakte ik weer achter.

Ondanks de steun van mijn ouder en begeleiding bleef ik moeite hebben met lezen en schrijven. Ik studeerde in snit en naad af op 19 jaar en zocht werk.

Hoe komt het dat je de stap gezet hebt naar basiseducatie?

Toen leerde ik een jongen kennen. We huurden een huis en toen zag ik dat mijn lezen veel verslechterd was. Als je een huis wil huren, moet je papieren tekenen. Het lezen lukt maar niet snel. De meneer van het kantoor zei: “teken maar” . Ik zei: “Eerst lees ik alles, dan pas teken ik.”

Toen ik thuis was had ik een slecht gevoel in mijn buik en ik zocht hulp. Die vond ik in de bib. Zo kwam ik in open school terecht. Ik volgde lees en schrijf groep om beter te kunnen schrijven .

Door je werk had je geen tijd meer om les te volgen. Met de invoering van de euro ben je terug naar Open School gegaan. Doordat je verder rekengroep bent blijven volgen, heb je zelfs promotie gemaakt. Vertel eens hoe dit kon.

Ik heb altijd gepoetst in een instelling. Doordat ik mijn certificaten van wiskunde kon tonen, heb ik promotie gemaakt. Ik werk nu deels in de keuken. Ik moest eerst beter kunnen rekenen om recepten om te zetten naar grote hoeveelheden. Ook om te poetsen moet je veel berekenen: hoeveel kamers kan ik doen totdat ik de machine moet opladen, ik moet 20 kamers poetsen in 5 uur, hoeveel tijd mag ik dan per kamer bezig zijn. Door de rekenlessen kon ik dus veel beter mijn werk plannen.

Je bent de eerste keer in Open School gestart in 1998. Welke cursussen heb je al gevolgd ondertussen?

- Lezen en schrijven volg ik nog altijd
- Rekenen
- Opstap Frans en daarna ook nog 2 jaar Frans in het CVO
- Computer: basiscursus en internet in Open School en dan Word bij het CVO
- Kaartlezen
- Durven zeggen wat je denkt
- Een korte cursus over gezondheid
- En deze week ben ik gestart met een kookcursus.

Mensen die geen problemen hebben met lezen, schrijven of rekenen, beseffen niet altijd wat er voor jou moeilijk is in het dagelijks leven. Wat zijn zo dingen waar jij moeite mee hebt?

Dingen die jullie doodgewoon vinden maar waar ik problemen mee heb zijn:

- SMS-berichten maken en lezen
- Facebook gebruiken
- Online betalingen en overschrijvingen doen
- Tabellen lezen zoals de tabellen van de trein
- In het ziekenhuis mijn weg vinden
- Nieuwe recepten lezen, en dan vooral de stapjes goed begrijpen
- Veiligheidsvoorschriften bij poetsproducten op het werk lezen

Ondertussen ben je ook ambassadeur geworden. Waarom doe je dit?

Op een bepaald moment zochten ze mensen die bereid waren om hun verhaal aan een groep mee te delen. Ik heb de ambassadeurscursus gevolgd. We kregen ook media-training van Jessie De Caluwé. Ik ben ambassadeur geworden en zo sta ik nu hier met mijn verhaal.

Openschool veranderde mijn leven, ik ben open gebloeid en sterker geworden. Nu kan ik goed lezen en schrijven en ben ik veel zekerder geworden. Ik kan nu werken met computer en Frans is niet meer zo vreemd voor mij.

Ik zou jullie een gunst vragen? Ken je iemand die niet zo goed mee kan, vertel dan dat er een school bestaat waar je kan werken om sterker te worden.

Als is er maar een persoon die zo de weg vind hij of zij zal jou heel

zij leven dankbaar zij .

Want hun leven zal beter geworden zijn .

En als jullie nog vragen hebben, spreek me gerust aan op de receptie straks.

Tine Baert

09/09/2011